

OBČANSKÉ PRÁVO

ZÁVAZKY Z KVAZIDELIKTŮ

- **ZÁVAZEK Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ**
- **ZÁVAZEK Z JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU**
- **ZÁVAZEK Z NEZAVINĚNÉ ŠKODY**

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.3 (2008)

© Ivo Telec, 2006

PŘEHLED TĚMATU

1. všeobecně o soukromém právu deliktním
2. bezdůvodné obohacení
3. přirozený základ a smysl
4. soukromoprávní význam, zákonný účel, zásada, zdroje
5. povaha, obsah a promlčení práva
6. osoby, předmět; dobrá nebo špatná víra
7. skutkové podstaty
8. jednání bez příkazu
9. skutkové podstaty

1. ČÁST - EXKURS

VŠEOBECNĚ

O SOUKROMÉM PRÁVU DELIKTNÍM

SOUSTAVA PRÁVA DELIKTNÍHO

1. **delikty nebo kvazidelikty soukromoprávní**
např. delikty škody, porušení pracovní povinnosti, kvazidelikt bezdůvodného obohacení aj.
2. **delikty veřejnoprávní**
 - i. **soudní**, *viz trestné činy, velezrada prez. rep.*
 - ii. **správní**, *viz přestupky, kupř. přestupek proti majetku, jiné správní delikty, disciplinární delikty, např. advokáta, pořádkové delikty*

SOUKROMOPRÁVNÍ DELIKTY NEBO KVAZIDELIKTY

■ Delikt *např.:*

1. ohrožení nebo porušení práva
např. práva osobnostního nebo vlastnického
2. vady (vadného plnění)
3. prodlení
4. škody
5. nekalé soutěže
6. porušení pracovní kázně

■ Kvazidelikt *např.:*

1. bezdůvodné obohacení
2. jednání bez příkazu

KVAZIDELIKTY

■ Zavazovací důvody

1. bezdůvodné obohacení
2. jednatelství bez příkazu
3. upotřebení cizí věci ve prospěch jiného
versio in rem
✘ o. z. (✘ návrh nového o. z.)
4. škoda nezaviněná

2. ČÁST

VŠEOBECNĚ O BEZDŮVODNÉM OBOHACENÍ

DEVÍZA

*„Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohací,
musí obohacení vydat.“*

§ 451/1 o. z.

PŘÍKLAD:

Peníze na cizí účet

Objednatel opravy topení omylem zaslal dlužnou cenu za opravu na jiný účet než na účet opraváře (věřitele).

Třetí osoba, majitel účtu, se bezdůvodně obohatila na úkor opraváře.

PŘÍKLAD: Turista šetřílek

Turista se na hradě nenápadně přidal ke skupině návštěvníků s placeným průvodcem a využil jeho provedení hradem s výkladem.

Turista se bezdůvodně obohatil na úkor průvodce.

PŘÍKLAD: Ukradený nápad

Známý přednesl známému nápad,
jak a v čem by mohli společně podnikat.

Adresát sdělení na to nic neřekl,
nicméně nápad následně hospodářsky využil
pro sebe, čímž si majetkově polepšil.

Zdroj polepšení byl nepoctivý.

Adresát nápadu je zavázán vydat známému
bezdůvodné obohacení spočívající v získaném
majetkovém prospěchu.

§ 451 an. o. z.

PŘIROZENÁ PODSTATA

- **Skutek bezdůvodného obohacení na úkor jiného (k újmě jinému)**
 - ☛ **porušení přirozeného zákona rovnováhy
braní a dávání (beru, aniž jsem dostal nebo
směl brát)**
 - ☛ **narušena rovnováha**
 - ☛ **porucha soukromých poměrů**

- **Rušící děj (protiprávní jednání nebo událost)**

- ✗ **přirozený svět nastaven vyváženě**

- ☛ **přirozeně zákonitá odezva**

- soukromoprávní důsledek**

- ☛ **vydání bezdůvodného obohacení postiženému (věřiteli)**

PŘIROZENÝ SMYSL

Je **všeobecně dobré**, jestliže obohacení, získané **bez právního důvodu** nebo **nepoctivě**, je obohacenému **odčerpáno** ve **prospěch** toho, na jehož **úkor** bylo získáno, čímž je **obnoven, vyvážen a napraven** narušený **stav**.
Opak by nebyl **spravedlivý**.

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Právo na vydání bezdůvodného obohacení**

= subjektivní lidské přirozené právo
vyplývající z přirozeného zákona
vyrovnání braní a dávání

srv. preambuli LZPS a slib soudců ÚS

SOUKROMOPRÁVNÍ VÝZNAM

- **Jeden z pilířů práva soukromého, vyjádřený v obecném soukromém právu (právu občanském)**
- **Protiprávní stav obohacení**
 - ✗ stav obohacení po právu, *např. výdělkem*
- **Vyloučení bezprávních nebo nepoctivých zdrojů obohacení z právního uznání**

ZPŮSOBY VZNIKU

1. **protiprávním jednáním**, *např. obohacím se z nepoctivých zdrojů*
2. **jednáním omylem**, *např. přijetím peněz na svůj účet v mylném domnění, že mi patří*
3. **právním nebo protiprávním jednáním třetího** (plněním za jiného), *např. zhotovitelovo přijetí platby ceny za dílo, avšak při dlužníkově padělání příkazu k úhradě z účtu třetí osoby*

ZÁKONNÝ ÚČEL

- **Ochrana majetkových hodnot prostředky soukromého práva**

- **Sbíhání právnosti a mravnosti chování**

viz např. bezdůvodné obohacení příjmy ze šizení zákazníka nebo z nekalé soutěže na úkor postiženého soutěžitele

1. **odstraňovací** (obnovovací); odčerpání prospěchu, o který se dlužník obohatil; odstranění poruchy

a. *in natura*, **podpůrně**

b. *in re luto*

vč. pocitu dání zadost; odčerpáno jen to, oč se dlužník obohatil; něco navíc ➔ **jiný právní důvod**
např. nárok zadosti učiňovací z práva osobnostního

2. **odrazovací** (předstižný, preventivní); hrozba
[**postižní** (sankční)], viz a. z. s *dvojnásobkem*
= soukromá pokuta

POJEM

- **Bezdůvodné obohacení**, *unjust enrichment*,
na úkor jiného; římskoprávní původ
 - = **právně významná skutečnost**
(následek něčeho, soukromoprávní kvazidelikt),
z níž vzniká **závazek** (dluh) obohaceného
vydat bezdůvodné obohacení tomu,
k jehož újmě se obohatil (věřiteli)

ZÁSADA

- Nikdo se nesmí bezdůvodně obohatit na úkor jiného, i kdyby to nezavinil

bezdůvodně
(neospravedlnitelně) = právně bezdůvodně
nebo nepoctivě

vydávací závazek kvazideliktní právní povahy
(kvazideliktní obligace)

DŮVODNOST OBOHACENÍ

1. **věcný důvod**, *např. osobní nebo hospodářská potřeba (causa)*
2. **právní důvod** (právní titul), **právnost**:
 - a. **právní jednání** (volní projev), *např. nájemní smlouva či veřejný příslib*
 - b. **zákon**, *např. zákonná licence zpravodajská u osobnostního práva*
 - c. **konstitutivní rozsudek soudu**, *např. soudu o zřízení věcného břemene, výjimečně konstitutivní rozhodnutí správního úřadu*
3. **poctivost** (mravní důvod), **mravnost**

PŘÍČINY

- a. **subjektivní projev vůle obohatit se na úkor někoho jiného**
např. krádeží jeho vozidla, přisvojením si autorství jeho vědeckého díla, s odpovědností za následek bez ohledu na zavinění a bez zproštění odpovědnosti
- b. **objektivně nastavší stav obohacení se na úkor někoho jiného bez vůle k tomu**
např. naplavením cizích kaprů z horního rybníka jiného vlastníka do spodního rybníka v důsledku protržení hráze živelní pohromou, i kdyby o tom obohacený nevěděl.

PRÁVNÍ SKUTEČNOST

■ Protiprávní stav

= vznik bezdůvodného obohacení
(nastání **následku** bez dalšího)

☛ **zavazovací důvod**

☛ **vydávací závazek dlužníka**

☛ **pohledávka věřitele na plnění
vydávacího závazku**

VČASNOST VYDÁNÍ

- **Generální legální příkaz splnit dluh řádně a včas**
- **Doba splnění vydávacího závazku**
 - = první den poté, co byl dlužník o vydání věřitelem požádán
- × **prodlení dlužníka**
 - ☛ **právo věřitele na úroky z prodlení**

JUDIKATURA

Bez důvodné obohacení zakládá závazkový právní vztah; vznikl z něj dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) spočívající v platební povinnosti, jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a včasným nesplněním je spojen nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.

Balák/Púry C 261.

BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ v. ŠKODA

■ Bezdůvodné obohacení

1. obohacení
2. bezdůvodnost
3. úkor (újma, škoda)
4. i bez zavinění

■ Škoda

1. ---
2. bezdůvodnost
3. škoda (újma, úkor)
4. zásadně předpoklad zavinění, i bez zavinění výjimkou

3. ČÁST

KONDIKČNÍ PRÁVO

POJEM

- *Condictio* (kondikce)
- **Subjektivní právo** (oprávnění)
postiženého věřitele na plnění (vydání)
- **V objektivním právním významu**
součást soukromého práva
kvazideliktního

POVAHA A OBSAH PRÁVA

- **Relativní majetkové právo věřitele na plnění**
(na vydání bezdůvodného obohacení),
= pohledávka věřitele vůči dlužníkovi
- **Ocenitelné, postupitelné, zastavitelné, zděditelné aj. přecházející na nástupce**
viz pohledávka

- **hmotněprávní nárok** (žalobní nárok, žalovatelnost)
vyplývající z práva na vydání bezdůvodného obohacení

- **Žaloba na plnění** (vydání, popř. na peněžitou náhradu)
- **Žaloba na určení předmětu** bezdůvodného obohacení
nebo **osoby** obohaceného (žalovaného)
při prokázání naléhavého **právního zájmu** na určení

JUDIKATURA

Je-li žalobou uplatněn nárok na peněžité plnění, vycházející ze skutkového tvrzení, že na základě smlouvy o nájmu žalovaný užíval nebytové prostory a neposkytl za to žalobci smluvené protiplnění (nájemné), avšak podle názoru soudu je nájemní smlouva neplatná a jiný důvod užívání není tvrzen, není změnou skutkového stavu vymezeného v žalobě, posoudí-li soud nárok žalobce na zaplacení požadované částky podle hmotněprávních norem upravujících nárok na vydání plnění z bezdůvodného obohacení.

R 78/04

PROMLČENÍ PRÁVA

- **Majetkové právo věřitele** na vydání bezdůvodného obohacení (pohledávka)
 - ✗ **námítka promlčení**, projevená obohaceným dlužníkem

promlčení práva ve zvláštní (kratší)

subjektivní promlčecí době **2 let** od dozvědění se;
objektivně za **3 roky**, u úmyslu za **10 let**, od vzniku

JUDIKATURA 1

Ustanovení § 3 občanského zákoníku, dle kterého výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení.

nál. ÚS z 15. 1. 97, č. 6 Sb. nál. a usn., sv. 7, sp. zn. II. ÚS 309/95.

JUDIKATURA 2

V znesení námitky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje; mohou však nastat situace, kdy uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil.

nál. ÚS z 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, Práv. rozhl., 2006/1, s. 34 an.

JUDIKATURA 3

Důvodnost námitky promlčení soud zkoumá ve vztahu k nároku uplatněnému žalobou; není významné, jak účastníci nárok kvalifikovali po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena.

R 13/05

- **Dlužníkovo namítnutí promlčení věřitelova práva na plnění dluhu (právní úkon)**
 - = dobrovolný výkon subjektivního, zákonem přiznaného, soukromého práva (oprávnění) dlužníka namítat promlčení svého dluhu
- **Generální legální příkaz výkonu soukromých práv v souladu s dobrými mravy** § 3/1 o. z.

ZDROJE PRÁVA

1. § 107, 451-9, § 489 o. z.
2. § 40/3, § 74, 78, 82, 86, 94,
100a/1-2 a. z.
3. § 324 z. p. o. z.
4. § 101 z. rod.
5. § 394/1,2 obch. zák.

ČESKÁ LEGÁLNÍ SYSTEMATIKA

1. **obecná úprava v obecném právu soukromém (právu občanském)**

2. **přednostní zvláštní úpravy**

ve zvláštních právech soukromých
s **podpůrným** použitím úpravy obecné
*viz právo autorské a práva související
s právem autorským, právo pracovní*

- **Skutková otázka** vzniku bezdůvodného obohacení

= **předběžná (prejudiciální) otázka**

↑ skutkové tvrzení žalobce

- ☛ mezitímní rozsudek

- ☛ jiný procesní způsob přezkoumatelného zodpovězení dle procesní úvahy soudce

4. ČÁST

PODMĚT
A
PŘEDMĚT

OSOBY

věřitel (postižený, oběť)

×

dlužník (obohacený, pachatel, delikvent)

AKTIVNÍ VĚCNÁ LEGITIMACE STÁTU

- **Právo státu při bezdůvodném obohacení jako:**
 1. postiženého (věřitele)
 2. náhradníka (věřitele)
 - ☛ postiženého nelze zjistit
např. pro neznámý okruh ošizených spotřebitelů
- **Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových**

PŘEDMĚT

■ Majetkový prospěch:

1. hodnota sama o sobě
2. delikventovy užitky z ní *mala fide*

hmotný, např. vozidlo, **nehmotný**, např. patent či užívací právo, výkon, viz čerpání osobní služby asistenční, služby telekomunikační, majetková výhoda, viz neoprávněná soutěžní výhoda

1. **zvětšení** majetku, např. o ukradené vozidlo
2. **uspoření** majetku, např. o nepoctivě získanou slevu vstupného nebo jízdného

PŘÍKLAD: Host a hrušky

Host zahradní slavnosti svévolně snědl plody ovocného stromu hostitele.

Obohatil se o hodnotu plodů, hrušek, aniž k tomu měl právní důvod, například v nabídce hostitele.

PŘÍKLAD: Fotomoto

Provozovatel internetového portálu *Fotomoto* na něm zpřístupnil fotografie motorových vozidel různých fotografů **bez autorskoprávní licence** ke sdělování fotografických děl veřejnosti prostřednictvím telekomunikačních sítí.

Provozovatel je proto **zavázán vydat** každému fotografovi bezdůvodné obohacení za plnění bez právního důvodu spočívající v **užití fotografií bez licence**, a to ve výši **dvojnásobné** odměny, obvyklé v době nakládání s fotografiemi.

PŘÍKLAD:

Podvodný student

Student v červnu ukončil studium. Měsíc poté, již jako zaměstnanec mající své povolání, uplatnil coby cestující studentskou slevu z jízdného u dopravce na základě studentského průkazu, který si ponechal.

Jednal tím nepoctivě k újmě dopravce.

Bezdůvodně se obohatil o uspořené výdajů ve výši rozdílu mezi plným a zlevněným jízdným.

Skutečnost, že tento rozdíl byl malý, je soukromoprávně i morálně bezvýznamná.

JUDIKATURA

V případě hodnot vynaložených na cizí nemovitost je pohledávkou z bezdůvodného obohacení nikoli hodnota vynaložených prostředků, nýbrž rozdíl mezi hodnotovou nemovitosti před adaptací a po ní, protože podle ustanovení § 458 odst. 1 věta první o. z. musí být vydáno vše, co bylo neoprávněně získáno.

R 26/75, s. 144.

PŘEDMĚT NEZPŮSOBILÝ K VYDÁNÍ

- **Závazek vydat vše,
co bylo nabyto bezdůvodným obohacím**
 - ✗ **předmět nezpůsobilý k vydání z důvodu:**
 1. **obohacení se o výkon, např. o vymalování místnosti,
o hlídání domu aj.**
 2. **jiného, např. pro pevné zabudování trezoru do zdi
bytu nebo z důvodu zničení či spotřebování věci**
- ☛ **podpůrně peněžitá náhrada**

JUDIKATURA

Podílovému spoluvlastníku, který užívá společnou věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, vzniká bezdůvodné obohacení, za které musí ostatním spoluvlastníkům poskytnout peněžitou náhradu jako ekonomickou protihodnotu toho, co nemůže být vráceno.

NS: 25 Cdo 2616/99, Balák/Púry C. 261.

DOBŘÁ v. ŠPATNÁ VÍRA

- Předpokládaná dobrá víra obohaceného

bona fides

vydává **pouze**

předmět bezdůvodného obohacení

a stává se vlastníkem oddělených užitků z něj

- Dokázaná špatná víra obohaceného

mala fides

vydává

předmět bezdůvodného obohacení

a užitky z něj

pohledávku lze uspokojit
i z věcí dlužníkem
nabytých, *např. koupených*,
z bezdůvodného obohacení,
i když nepodléhají exekuci,
*např. i z obvyklého vybavení
domácnosti dlužníka*

- rozhodnutí soudu
o určení věcí
 - zákaz nakládání
s nimi

ŠPATNÁ VÍRA OBOHACENÉHO

- Špatná víra až zlá víra v úmyslu přímém
 - ☛ závazek vydat:
 1. obohacení jako takové (100%)
 2. užitky (výnosy) z něj získané, *např. zisk z užívání nebo z prodeje, zemědělská úroda, ovocné plody, civilní plody (úroky z vkladu), přírůstky, kupř. mlád'ata, aj.*

PRÁVO NA NÁHRADU NÁKLADŮ

- Právo bezdůvodně obohaceného (dlužníka) na náhradu nutných nákladů vynaložených na věc

např. na nutnou opravu vodovodní

havárie v bytě užívaném bez právního důvodu

✗ např. na změnu věci dle obliby obohaceného

3 VÝJIMKY Z REŽIMU BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

1. **přijetí dluhu již promlčeného**, jestliže je i přesto dlužníkem nabídnut věřiteli
2. **přijetí dluhu neplatného jen pro nedostatek formy** ➔ zásada autonomie vůle a zásada neformálnosti
3. **přijetí dluhu ze sázky nebo hry mezi lidmi nebo vrácení peněz půjčených do hry nebo sázky** ➔ naturální práva a naturální obligace, bez nároků na soudní vymahatelnost

5. ČÁST

SKUTKOVÉ PODSTATY BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

SKUTEK

- **Pojmové znaky skutkové podstaty kvazideliktu bezdůvodného obohacení**
 1. vznik majetkového prospěchu
 2. bezdůvodnost tohoto prospěchu
 3. újma jinému (na úkor i neznámého)
 4. příčinná souvislost mezi vznikem majetkového prospěchu a újmou jinému

SKUTKOVÉ PODSTATY

1. **Obecná skutková podstata (generální klausule)
zákazu bezdůvodného obohacení**
např. plnění za účelem přičícím se dobrým mravům
§ 451/1 o. z.
2. **5 zvláštních skutkových podstat** § 451/2, § 454 o. z.
 - i. plnění bez právního důvodu
 - ii. plnění z neplatného právního úkonu
 - iii. plnění z odpadnuvšího právního důvodu
 - iv. obohacení z nepoctivých zdrojů
 - v. plnění za jiného, co měl po právu plnit sám

BEZDŮVODNÉ PLNĚNÍ

■ Plnění:

1. konání něčeho

*např. kořistění z majetkové výhody,
kupř. ze slevy či z ušetření výrobních nákladů,
nebo užívání cizího bytu či požívání plodů*

2. dání něčeho někomu

*např. zaplacení splátky dluhu omylem třetí
osobě nežli věřiteli*

1. PLNĚNÍ BEZ PRÁVNÍHO DŮVODU

- *např. užívání cizí místnosti bez práva nájmu*
- *vydání cizího literárního díla
bez nakladatelské licence od autora*
- *zaplacení nájemného bývalému vlastníkovi
domu v důsledku omylu v osobě věřitele*
- *zaplacení odměny za dílo na cizí bankovní
účet v důsledku omylu v čísle účtu*
- *zaplacení členského příspěvku v mylném
domnění členství ve spolku (plnění nedluhu)*

2. PLNĚNÍ Z NEPLATNÉHO PRÁVNÍHO ÚKONU

- **Důvody neplatnosti**
 - a. **nesvéprávnost** nebo **neschopnost** k určitému jednání při duševní poruše
 - b. **nenáležitost** právního úkonu (nesvoboda, nevážnost, neurčitost, nesrozumitelnost, nemožnost plnění, pochybnost o významu při chybách v psaní nebo počtech)
 - c. **vadnost obsahu** nebo **účelu** právního úkonu (odpor nebo obcházení zákona, rozpor s dobrými mravy) ✗ **ne pouze formy**

JUDIKATURA

Výši bezdůvodného obohacení záležejícího v užívání nebytových prostor na základě neplatné nájemní smlouvy určí soud peněžitou částkou, která odpovídá částkám vynakládaným obvykle v daném místě a čase na užívání obdobných nebytových prostor, zpravidla právě formou nájmu, a kterou by nájemce za obvyklých okolností byl povinen plnit podle nájemní smlouvy.

Bylo-li nájemné v posuzovaném období regulovanou cenou, nemůže výše bezdůvodného obohacení přesáhnout částku omezenou cenovými předpisy.

R 53/00

3. PLNĚNÍ Z ODPADNUVŠÍHO PRÁVNÍHO DŮVODU

- Původně sice existoval právní důvod, avšak v době plnění již odpadl
např. užívání obchodní místnosti i po zániku práva nájmu výpovědí pronajímatele, zaplacení za dílo na základě pravomocného rozsudku, zrušeného dovolacím rozhodnutím

4. OBOHACENÍ Z NEPOCTIVÝCH ZDROJŮ

- **Nepoctivý zdroj**, postrádající morální ospravedlnění, *např. z nekalé činnosti*
 - a. **nepoctivost i protiprávnost**
např. zdroj ze šizení zákazníka, z vydávání použitého zboží za nové, z předražování, ze záměny prvotřídního zboží za druhořadé, zdroj z neoprávněně ušetřených výrobních nákladů napodobením cizího výrobku
 - b. **nepoctivost bez ohledu na protiprávnost**
např. i bez ohledu na milost nebo amnestii

- **Nepoctivý zdroj**
 - a. **souběžně i jinak soukromoprávně deliktní**
např. výnos z nekalé soutěže
 - b. **souběžně soudně nebo správně trestný**
např. zdroj z trestného činu krádeže, únosu nebo kuplířství či z přestupku aj. správního deliktu; srv. např. výkupné
 - c. **souběžně jinak veřejnoprávně postižitelný**
např. živnostenskoprávně
 - d. **bez souběžného jiného právního postižení**

- **Soukromoprávně rozhodný znak nepoctivosti zdroje**, nikoli nutně ve znacích trestného činu *např. podvodu, zpronevěry aj.*
- **Nepoctivost zdroje obohacení**
 - = objektivní právní pojem
(řád právní)
 - = souběžně **morální** pojem (veřejná morálka)
(řád morální)

JUDIKATURA

Při hodnocení nepoctivosti zdrojů je třeba mít na zřeteli, že tu platí domněnka poctivosti zdrojů majetkového prospěchu.

Proto nepoctivost zdroje musí prokázat ten, kdo se domáhá vydání tohoto majetkového prospěchu.

R 25/86

EXKURS: ZÁKAZ PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ

- **Zákaz legalizace výnosů z trestné činnosti**

z. č. 253/08 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů
z trestné činnosti a financování terorismu

5. PLNĚNÍ ZA JINÉHO

- **Plnění za jiného, co po právu měl plnit sám**

*např. zaplacení hostinské útraty
za známého, který omylem odešel
bez placení*

*např. zaplacení výživného na dítě
manželem matky, jemuž svědčila zákonná
domněnka otcovství*

§ 101 z. rod.

DŮSLEDKY NEPLATNÉ NEBO ZRUŠENÉ SMLOUVY

- **Smlouva, např. nájemní, neplatná nebo zrušená, např. dohodou či odstoupením**

závazek každé strany vrátit druhé vše, co podle smlouvy dostala

(vzájemné restituční závazky)

např. vrátit majetkový prospěch z užívání najatého bytu oproti vrácení nájemného

EXKURS: PRÁVO DAŇOVÉ

- **Daňový přeplatek na úkor poplatníka**
= daňově bezdůvodné obohacení státu
- **Vrácení daňového přeplatku FÚ**
ve veřejnoprávním režimu veřejné správy
daní a poplatků

EXKURS: TRESTNÍ PROCES

- **Poškozený s právem na náhradu škody** způsobené trestným činem v adhezním řízení (připojeném k trestnímu řízení)
 - ✗ postižený věřitel bez práva na vydání bezdůvodného obohacení způsobeného trestným činem v adhezním řízení

R 7/78-III tr., R 30/83 tr.

LITERATURA

Korecká, Neoprávněný majetkový prospěch v občanském právu. Brno 1981.

Švestka, Základní teoretické otázky občanskoprávní odpovědnosti za neoprávněně získaný majetkový prospěch. Acta. univ. car., Iur., 1978/3/4.

Ovečková, Neoprávněný majetkový prospěch v hospodářském práve. Bratislava 1978.

Vaněk, Neoprávněný majetkový prospěch. Praha 1987.

DALŠÍ LITERATURA

Schrage (ed.), Unjust Enrichment. The Comparative Legal History of the Law of Restitution. Berlin 1999.²

Virgo, The Principles of the Law of Restitution. Oxford 2006.²

JUDIKATURA

Lavický (ed.), Přehled judikatury ve věcech bezdůvodného obohacení. Praha 2006.

6. ČÁST

VŠEOBECNĚ

O JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

PŘIROZENÝ ZÁKLAD

Princip (přirozenost) vzájemného
podporování

PŘÍKLAD: Zachránci

Náhodní svědci dopravní nehody odvrátili hrozící ztrátu končetiny její oběti tím, že zraněného člověka na své útraty, spočívající v nákladech na použití jejich vozidla, sami hned převezli do nemocnice.

PŘÍKLAD: Spadlý eternit

Nesvéprávný soused o své vůli obstaral opravení střešní krytiny stodoly druhého souseda, aby do ní nezatékalo, protože z ní po zimě vypadl kus eternitu.

Učinil tak tím, že o opravu požádal třetího souseda, který je pokrývačem.

Principles of European Law

Study Group on a European Civil Code

Benevolent Intervention in Another's Affairs (PEL Ben. Int.)

prepared by
Christian von Bar

OXFORD

POJEM

- *Management of another' affairs, unauthorised administration, negotium gestio*

vědomá dobrovolná činnost pro **jiného**
a v zájmu **jiného** na svou **vlastní** odpovědnost
a nebezpečí

bez vázanosti příkazem k činnosti za účelem,
aby **jiný** nebyl poškozen nebo aby měl prospěch

*např. pomoc bližnímu v havárii, v nesnázích,
při zařizování běžných záležitostí aj.*

✗ příkazní smlouva s vázaností příkazem

1. obstarání **cizí** záležitosti v **cizím** zájmu
2. nedostatek příkazu nebo jiného oprávnění jednatele

např. domnívá-li se jednatel bez příkazu, že by obstaraný s obstaráním své záležitosti souhlasil

- **Obstarání cizí záležitosti,**
aniž by byl jednatel bez příkazu k tomu oprávněn:
 1. souhlasem
 2. jiným právním důvodem
*např. rozhodnutím soudu jako opatrovník
nebo poručník nebo ze zákona*

DEVÍZA

Nikdo se nemá vmísit do cizích záležitostí

- **Zásada privátní autonomie**

- ✗ vnucenost cizího zásahu do svých osobních nebo majetkových záležitostí

- ☛ právní ochrana svobody

- **2 výjimečné prolamující skutky**

PRÁVNÍ SKUTEČNOST

- **Skutek spočívající v obstarání cizí záležitosti bez dalšího**
 - = zavazovací důvod
- ☛ **uhrazovací závazek obohaceného**
 - co do nákladů nepřikázaného jednatele

ZDROJE PRÁVA

1. § 742 - 746 o. z.
2. § 33/2 o. z.

OSOBY

jednatel bez příkazu

(nepříkázaný jednatel, obstaratel, věřitel,
negotiorum gestor)

×

obohacený

(dlužník, pán záležitosti, *dominus negotii*)

PŘEDMĚT

- **Plnění bez příkazu**

= konání (obstarání cizí záležitosti) **bez příkazu**

- ✓ **právní jednání**, *např. obstarání koupě jízdenky, rezervace ubytování, objednání taxislužby, a to ve prospěch cizího*
- ✓ **prosté jednání** (faktická činnost)
např. postarání se o děti ve prospěch jejich rodičů

MAJETKOVÝ PROSPĚCH

■ Předmět

= prospěch z **nákladů** obstaravatelského výkonu nepřikázaného jednatele, *např. z nákladů na obstarání vstupenky nebo na obstarání ohlídání dětí*

☛ úhradový **závazek obohaceného** (dlužníka) co do **nákladů věřitele** (nepřikázaného jednatele)

Nejde-li o některou ze **2** skutkových podstat:

- ☛ **bez práva** nepřikázaného jednatele na náhradu nákladů, avšak s právem vzít si, co pořídil vlastním nákladem, aby se obstaraný o to neobohatil
 - ✗ nemožnost vzetí si, *např. pro zánik obstarané rezervace letenky a pro její prodej třetímu*

NÁKLADY OBSTARÁNÍ

1. nutné náklady při odvracení hrozící škody cizímu
 2. náklady při prospěšnosti cizímu
- **Účelnost nákladů** (rozumnost, přiměřenost)
např. náklady na zaplacení hlídání dětí, cestovní náklady, náklady na vlastní odměnu nepřikázaného jednatele při výkonu jeho povolání v obvyklé výši, kupř. jako řemeslníka, veterinárního lékaře, aj.

ZÁKONNÉ ZÁVAZKY JEDNATELE BEZ PŘÍKAZU

1. závazek **dokončit** jednání, *např. dohasit požár při odvracení hrozící škody*
2. závazek podat o jednání **vyúčtování** *srv. náklady nepřikázaného jednatele*
3. závazek **převést vše získané** na toho, jehož záležitost obstaral bez příkazu *např. převést vlastnictví obstarané divadelní vstupenky*

ODPOVĚDNOST JEDNATELE BEZ PŘÍKAZU ZA ŠKODU

- Zvláštní skutková podstata odpovědnosti za škodu zásahem do záležitostí jiného:
 1. bez odvracení hrozící škody
 2. proti projevené vůli, *např. nic neobstarávat*
- Odpovědnost i za náhodu (náhodnou škodu), ledaže by beztak vznikla

7. ČÁST

SKUTKOVÉ PODSTATY JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

2 SKUTKOVÉ PODSTATY

- **Skutek obstarání cizí záležitosti bez příkazu**
(negotiorum gestio)
 1. **odvracení hrozící škody**, *např. obohacený sám nestačí na odvrácení požáru nebo o hrozící škodě ze žvlů neví*
 2. **jednání k užitku jiné osoby**, ale **bez jejího zpravení o tom a bez vyčkání jejího souhlasu**
např. obstarání „co mu na očích viděl“

1. ODVRACENÍ HROZÍCÍ ŠKODY

- **Předpoklad souhlasu obohaceného**
 - ☛ **jednatel bez příkazu nemusí mít souhlas**
- **Závazek obohaceného nahradit nutný náklad jednatele bez příkazu, i když se výsledek (odvrácení hrozící škody) nedostavil (bez ohledu na úspěšnost), aniž by neúspěšnost jednající zavinil**

2. PROSPĚCH CIZÍHO

- Nikdo nesmí být proti své vůli k ničemu nucen

- Hledisko právnosti nepřikázaného jednání ve prospěch cizího:

Zda by pán svých záležitostí vzhledem ke všem okolnostem souhlasil s převzetím obstarání své věci jiným?

LITERATURA

Bar v., Benevolent Intervention in Another's Affairs. (PEL Ben. Int.). Oxford 2006.

Židlická, Negotiorum gestio. Brno 1998.

Foto:

Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006

Pravčická brána, České Švýcarsko, Čechy, Česko, 2006

Scheveningen, pobřeží Severního moře, Nizozemí, 2006

Národní park Tsavo East, Keňa 2007

Chiang Mai, severní Thajsko, 2549 (2006)